

MAGYAR POLGÁR

Előfizetési árak:

Égész évre 25 kor., fél évre 14 kor., negyed évre 7 kor., egy hónapra 2 k. 40 f. — Egyes szám 10 f.
Megjelenik napenként, az ünnepek kivételével.

Felelős szerkesztő:

HEGYESY VILMOS.

Főszerkesztő:

Br. FEILITZSCH ÁRTHUR.

Kiadó és leltulajdonos:

AJTAI K. ALBERT.

Szerkesztőség: Király-utca 6. sz.

Hirdetések □ cm. 7 fill., nyilttér peti: sora 40 f.

Kiadóhivatal: Deák Ferenc-utca 4. sz.

Tisza Kálmán.

Kolozsvár márcz. 25.

Országos részvét kíséri sirjába Tisza Kálmánt, Magyarországnak tizenöt éven át volt miniszterelnökét, az újabb alkotmányos korszak egyik legnagyobb államférfiát.

Imponáló módon nyilatkozik meg a községi részvét az egész hazában, különösen pedig a fővárosban, hol mindenféle gyászlobogók lengenek.

A koszorúk valóságos halmaza borul Tisza Kálmán ravatalára és eddigelé ezernél jóval több részvét-távirat érkezett a mélyen sújtott családhoz és a kormányhoz.

Általános megilletődést kelt a király részvét-távirata, melyben rendkívül meleg hangon nyilvánítja a Felség, hogy szívből osztozik a nemzet bánatában. És meghatóan érzelmes kijelentései az országos gyásznak azok a klasszikus szépségű beszédek, melyekben a képviselőház tegnapi ülésén Apponyi Albert gróf házelnök és Széll Kálmán miniszterelnök emlékeztek meg Tisza elhunytáról.

Tisza Kálmán ravatalánál ma d. v. 3 órakor megy végbe az egyházi szertartás. A halottas háztól a koporsót később a központi pályaudvarra és onnan Békéscsabán keresztül Nagyszalontára, majd pedig — kocsin — Gesztre szállítják, a hol holnap délelőtt 10 órakor lesz a temetés.

Újabb tudósításaink itt következnek:

A képviselőház ülése.

Kizárólag Tisza Kálmán emlékének, az iránta való kegyelet kifejezésének szentelte a képviselőház tegnapi üését.

A képviselők — körülbelül 100-an voltak együtt — fekete kabátba jelentek meg. Széll Kálmán miniszterelnök már háromnegyed tizkor a Házban volt és pár perc múlva megérkezett Apponyi Albert gróf is, a ki a miniszterelnökkel hosszabban tanácskozott és a tanácskozásba bevonták később gróf Csaky Albint, a főrendiház elnökét is.

Előbb Apponyi gróf, majd Széll Kálmán miniszterelnök megkapóan szép, kegyeletes szavakkal emlékezett meg Tisza Kálmánról. A két beszédet mély csendben, meghatóan hallgatta végig a Ház.

Részletes tudósításunk a következő:

Elnök: Apponyi Albert gróf.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán, Lukács László, Horánszky Nándor, Darányi Ignác és Cseh Ervin.

Az ülés megnyitása után felszólt Apponyi Albert gróf Hazelnök.

Apponyi gróf beszéde.

T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Megrendítő gyászjelentést kell a Haznak tennem: be kell

jelentem annak a férfinak halálát, a ki évtizedeken át a képviselőház vitáinak legerősebb harczosa, az alkotmány helyreállítását közvetlenül megelőző időkben a nemzeti ellentállás egyik vezető egyénisége, az alkotmány helyreállítása után a legnagyobb ellenzéki párt vezére, utóbb hosszú évekig az ország miniszterelnöke, belügyminisztere, majd pénzügyminisztere, a parlamenti többség bizalmának letéteményese és így a Haznak vezére volt. Tisza Kálmán halálát jelentem.

Bizonyára nem várja tőlem senki ebben a pillanatban az elhunyt kiváló férfi politikai működésének méltatását. E működés történeti arányai áttörnek azt a keretet, a melyben ma meg kell maradnom, történeti szempontokat követelnek a bírálattól és ki az közülünk, a ki mondani merné, hogy Tisza Kálmán és korszakával szemben már ma fel tud emelkedni a történelmi elfogulatlanság magaslatára? A kortársak közt alig volt, a ki oly nagy mértékben bírt a kiváló férfiaknak, a született vezéreknek ama jellemző tulajdonságával, hogy rajongásig menő bizalmat és ragaszkodást tudnak maguk iránt felkölteni; a hol pedig ez a tulajdonság megvan, ott annak hatása szükségszerűen érvényesül az ellentétek elérésében is. És az a küzdelmes pálya, a mely csak az imént jutott befejezéséhez, nem lett volna hatásaiban olyan nagy, a milyen tényleg volt, ha már elsimultak volna azok a hullámgyűrűk, a melyeket a pálya emlékeztető harczai a közérzetben a trón környezetétől a legszegényebb kunyhóig vontak. Ha a politikai kritika kegyeletteljes elnézését átmenet nélkül követhetné a történelem megszólalása.

Volt azonban egyéniségének egy alapvonása, a mely, mikor meggyalvánult, arra az órára egyesíteni tudta az összes kedélyeket: e vonás az izzo fajszeretet, a magyarságnak az a rajongó szeretete, a mely összes jeleinknek közös tulajdonsága, hogy úgy mondjam: ismertető jele és a nemzetre gyakorolt hatásuknak feltétele. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon) És valami e szeretet lángjában gyakran összevegyülnek mindnyájunk érzelmei, úgy e láng világosságánál adjuk át Tisza Kálmán emlékét az utókornak és közös, mély megindulással álljuk körül azt a ravatalt, a melyben egy fényes elme, egy nagy nemzeti erő, egy történelmi egyéniség pihen örökre.

Ezek után indítványozom, hogy a Ház a kiváló tagjának elvesztése feletti tájadmát jegyzőkönyvileg örökítse meg. (Helyeslés.) Az elhunyt családjához az elnökség útján részvétiratot intézzen, ravatalára úgy itt Budapesten, mint a geszti családi sírboltban koszorút tegyen le, a budapesti gyászszertartáson testületes részt vegyen, a családi sírboltban való temetésnél pedig magát küldöttségileg képviseltesse. (Helyeslés.)

Ha ezekhez hozzájárulni méltóztatnak, a küldöttség vezetésére Tallian Béla alelnök urat kérjük fel, a küldöttséget pedig az erre jelentkező képviselők közül alakítjuk meg. (Helyeslés.)

Most Széll Kálmán miniszterelnök állott szólasra.

Széll Kálmán beszéde.

Tisztelt képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Mély megilletődéssel hallgattam végig azokat a szép, kegyeletes és igaz szavakat, a melyekkel a Ház igen t. elnöke Tisza Kálmánról megemlékezett. Hazafiúi mély fájdalommal és igaz bánattal csatlakozom mindazokhoz a kijelentésekhez, a melyeket tett és járulok mindazon javaslatokhoz, a melyeket előterjesztett.

A nemzetet súlyos és nagy veszteség érte. A közéletnek egy kiváló nagy alakja tűnt el, a mi alkotmányos küzdelmeinknek egy hatalmas harczosa dőlt ki. Harczos a ki alkotmányos életünk megnyitától fogva, tehát negy évtizeden keresztül, a maga fényes tulajdonságaival, a maga hivatott nagy egyéniségével és nagyarányú tevékenységével Magyarország újabb történetének minden eseményével össze van forrva.

Tisza Kálmán 15 évig állt a kormány és a parlament tanácskozásai élén, a maga nagy államférfiúi fényes tulajdonságaival, a maga nagy, ellentállást nem ismerő akaraterejével, lankadást nem tűrő kitartásával, bámulatos tetterével és soha nem szűnő kötelességérzetével. Akarata erős volt, de erős volt minden érzelme is; szerette hazáját és nemzetét és szerette faját mindenekfelett.

Tisza Kálmán tegnap óta a történelemé. A történelem fogja megállapítani és méltányolni mindazt, a mit cselekedett; fényt fog árasztani az ő hervadhatatlan nagy érdemeire, a miket az ország szolgálatában szerzett és igazságot fog szolgáltatni neki és cselekedeteinek. Utolsó lehelletéig ragaszkodott a magyar közülethez és ezen Házhoz és csak a kérélnthetetlen sors keze bírta innét kiszakítani és elragadni. Az ő emléke élni fog köztünk kitörülhetetlenül!

Ezekhez még csak azt vagyok bátor hozzátenni, hogy a családnak határozott óhajására, a gyászszertartás nem középületből, hanem a családházban fog megtörténni, a melyre én is kérem a t. Ház tagjainak testületesen való megjelenését. (Élénk helyeslés.)

Apponyi Albert gróf: T. képviselőház! Aból kifolyólag, a mi a miniszterelnök ur kijelentése nyomán most tudomásunkra esett, arra kérem a képviselőház tagjait, hogy a gyászszertartásban való részvétel szempontjából holnap délután fél 3 órakor itt a Házban gyülekezni sziveskedjenek.

Egyebként a mai ülésnek más tárgya nincsen, az ülést bezárom, csak a jegyzőkönyvnek nyomban való bitelesítését kérem.

A képviselők mély meghatótsággal hallgatták meg az elhunyt nagy magyar államférfiú méltatását, azután csendben szétoszlottak.

Tisza és az országgyűlés.

A képviselőház tegnapi ülésére a pénzügyi bizottság jelentése volt napirendre tűzve. Azonban az elnökség, illetőleg a kormány intézkedése folytán kizárólag Tisza emlékének szentelték a tegnapi napot. — Ennek következtében szerdán a képviselőház újabb ülést tart, a melyen a pénzügyi bizottság benyújtja a konverzióról szóló javaslatról és két kisebb pénzügyi javaslatról szóló jelentését.

Gróf Csáky Albin, a főrendiház elnöke, tegnap a képviselőház miniszteri szobájában meglatogatta Széll Kálmán miniszterelnököt, a kivel tanácskozott, hogy a főrendiház milyen alakban emlékezzék meg Tisza Kálmán elhunytáról.

Tiszát ugyanis két hónap előtt, mielőtt még Abrudbányán képviselővé választották volna, beiktatták a főrendek jegyzékébe, de a későbbi förlétsről a Háznak jelentést még nem tettek és így névleg most is tagja volt Tisza a főrendiháznak, habár a törvény szerint mindkét Ház tagja senki sem lehet.

Miután Tisza Kálmán előzőleg kijelentette volt, hogy a képviselői mandátumát tartja meg és tegnap a képviselőház meg is emlékezett haláláról, így a főrendiház külön ülést nem tart és legközelebbi rendes ülésén fog megemlékezni Csáky gróf a kiváló államférfiu elhunytáról.

A részvét.

A gyászoló családhoz és részben a kormányhoz is — tömegtelen távirat érkezik a haza s a külföld különböző pontjairól.

Bülow gróf német birodalmi kancellár Széll Kálmán miniszterelnökhöz a következő táviratot intézte:

Tisza Kálmán örökre lehunyan szeméit, kérem nagyméltóságodat, legyen meggyőződve arról, hogy a legbenszöbben osztozom Magyarország ezen annyira erdeműs fiának elmúlása fölött érzett mély fájalmában.

Bülow gróf.

Sok száz távirat közt részvét-sürgönyöket küldtek még: Goluchowski Agnor gróf külügyminiszter, Kallay Béni közös pénzügyminiszter, Krieghammer báró közös hadügyminiszter, Szögyény-Marich László berlini nagykövet, Chlumetzky, Paar Ede gróf, Bolfras gróf, König Károly, a kabinetiroda főnöke.

Gyászjelentések.

A család a következő gyászjelentést adta ki: Borosjenői Tisza Kálmáné a maga és gyermekei: István, ennek neje, Tisza Ilona és fiuk István; Paulina, ennek férje, Radvánszky Béla és gyermekeik: Kálmán, Béla és Dóra; Kálmán, ennek neje, gróf Keglevich Erzsébet és gyermekei: György, Imre; Lajos és az egész rokonság nevében fájdalomtól megtört szívvel jelenti, hogy a legjobb férj, apa, nagypapa, após és rokon, borosjenői Tisza Kálmán, 1902. márczus 23-án, életének 72. és boldog házasságának 42. évében, hosszú szenvedés után elhunyt. A megboldogult hült tetemei kedden, márczus 25-én, délután 3 órakor a megboldogult budapesti lakásán (VIII., Főherceg Sándor-utca 14. szám) tartandó gyászszertartás után 26-án fognak a geszti családi sírboltban örök nyugalomra helyeztetni. Budapest, 1902. évi márczus hó 23. Áldás emlékére!

A miniszterelnökség tisztikara a következő gyászjelentést adta ki:

A magyar kir. miniszterelnökség tisztikara mély fájdalommal jelenti, hogy nagyrabecsült és szeretett, egykori hivatali főnöke, nagyméltóságú borosjenői Tisza Kálmán ur, a Szent-István jelesrend nagykeresztes vitéze stb., 6 cs. és apostoli királyi Felső valóságos belső titkos tanácsosa, országgyűlési képviselő, Magyarországnak közel tizenöt éven át miniszterelnöke, folyó évi márczus hónap 23-án, érdemekben gazdag életének 72-dik évében Budapesten elhunyt. A boldogult hült tetemei Budapesten (VIII. Főherceg Sándor utca 14. sz.) folyó évi márczus hónap 25-én délután 3 órakor fognak megáldani és 26-án Geszten (Biharvármegye), az ottani családi sírboltban örök nyugalomra helyeztetni.

Budapesten, 1902. évi márczus hónap 23-án. Ezenkívül a pénzügyminiszterium is adott ki gyászjelentést.

Tisza Kálmán a ravatalon.

A főváros középületein, de sok magánházon is fekete zászló hirdeti az ország tizenöt éven volt kormányelnökének halálát. A Sándor-utca szinte teketélik a gyászlobogóktól.

Tisza Kálmán özvegye vasárnap az egész napot halott férje agya mellett töltötte s este is csak nehezen tudták gyermekei rávenni, hogy szobájába térjen. Az első éjjelen a halott mellett a temetkezési vállalat két embere virrasztott. Tegnap kora reggel az özvegy, a ki ritka imá-

dattal csüggött immáron halott férjén, újból be ment a halottas szobába. Fiai és unokái körülvették a zokogó özvegyet s végtelen csendes imát mondva, átadták kedves halottukat a temetkezési vállalat embereinek.

A ravatalt a második emeleti lakás ebédlőjében állították föl. A tagas terem három ablaka a Sándor-utczára tekint. A terem, valami mint a hozzá vezető szobákat és a lépcsőházat földig érő fekete gyászlepellet vonták be és dusan megrakták pompázó délszaki növényekkel és kerti virágokkal.

A nagy halottat délben helyezték ravatalra. A lépcsőzetes ravatal a terem közepén áll. Három sor égő gyertya és délszaki növények övezik a teketével bevont alkotmányt, a melyen görög stílusú szarkofágban, üvegburkolat alatt fekete díszmagyarban Tisza Kálmán pihen. A ravatal előtt kis párnás asztalkán az elhunytak rendjelei lekszenek.

A temetés.

Tisza Kálmán temetése ma (kedden) délután 3 órakor lesz a családi házból. Itt megáldják a holttestet s azután egész csendben kiviszik a keleti pályaudvarra, a honnan esti 10 órakor szállítják ki Gesztre.

Gesztén szerdán délelőtt 10 órakor lesz a temetés.

Tegnap délig az a terv volt, hogy a mai szertartásnál a szabadelvűpart nevében Berzeviczy Albert, — a geszti temetésnél pedig a Ház megbízásából Tallián Béla mond gyászbeszédet. Tegnap délelőtt Sándor János főispán (Tisza László veje) járt a családnál, hogy megbeszélje a temetés rendezésére vonatkozó teendőket. Tisza István gróf legnagyobb köszönetének és halájának kifejezése mellett azt a kérelmet fejezte ki, hogy sem a beszentelésnél, sem a geszti temetésnél beszédeket ne tartsanak.

Ugyanis örvény Tisza Kálmáné jelen akáran lenni a gyászszertartásokon s ha az egyházi beszédeken kívül más beszédeket is tartanak, a szertartás szerfelett hosszúra nyúlnék. A haláletet már annyira megviselte az özvegyet, hogy ily hosszú szertartáson végig jelen nem lehetne. Így tehát a temetésnél csak Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök logia elbucsztatni a halottat.

A családnak ezt a kívánságát közölték Széll Kálmán miniszterelnökkel és Apponyi Albert gróf Házelnökkel is.

A temetésen ő felségét gróf Apponyi Lajos magyarországi udvarnagyi képviseli

A kormány részéről báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, Darányi Ignác földművelésügyi miniszter és Cseh Ervin horvát miniszter vesznek részt a geszti temetésen.

A temetésen Geszten a miniszterelnökség képviseletében Tarkovich József államtitkár, Barkassy Géza miniszteri tanácsos és Huszár Adolf tognak részt venni.

A főrendek közül többek közt a következő urak kísérik az elhunytat Gesztre: Wekerle Sándor dr., Radvánszky Géza br., Üchritz Zsigmond br., Kemény Kálmán br. — A képviselők közül: Kristóffy József, Münnich Aurél, Heltai Ferencz, Rónay János, Kiss Pál, Gromon Dezső, Halász Zsigmond, Vörös László, Csávossy Béla, Werner Gyula és Nagy Sándor dr.

A képviselők küldöttségét Tallián Béla elnök vezeti.

A különvonat a küldöttségekkel ma éjszaka 11 órakor indul a keleti pályaudvarról és reggel 8 óra 37 perczkor érkezik Nagy-Szalontára, innen kocsikon Gesztre mennek, a hol szerdán délelőtt 10 órakor lesz a temetés. Nagy Szalontáról délután 12 óra 55 perczkor indul vissza a különvonat és este 6 óra 35 perczkor érkezik Budapestre.

Tisza és Nagyvárad.

Az elhunyt államférfiu utolsó napjaiban állítólag annak az ohajának adott kifejezést, hogy holttestét ne Nagyváradon, hanem Békés-Csabán

és Nagy-Szalontán keresztül vigyék Gesztre. Ez az intézkedés azonban aligha történt meg, mert Gesztnék különben is a békés-csabai úton az egyenes útja.

Nagyváradon — mint onnan jelentik — Tisza Kálmán halála általános részvétet keltett. A lapok külön kiadásait az uccak népe csoportokba verődve olvasta. A vármegyházára, a városházára, a nemzeti kaszinóra, a jogakadémiaira és több magánépületre kitézték a gyászlobogót. A kaszinónak Tisza Kálmán elnöke volt. A kaszinó választmánya elhatározta, hogy a ravatalra koszorút küld és a gyászoló családhoz részvétiratot inteznek, a melyet Czifra al-elnök és Beöthy László főispán vezetésével nagyszámu küldöttség vitt Budapestre. A bihar- megyei szabadelvűpartot Szabó József, a városi szabadelvűpartot Hlatky elnök ülésre hívta össze. A beszentelésre a nagyváradiak különvonaton mentek föl Budapestre. Különvonat megy majd Gesztre is a temetésre.

Tisza erdélyi mandátumai.

Tisza Kálmán annak idején egy cikluson keresztül Seps-Szent-György választókerületének volt a képviselője.

Mikor Bosznia okkupációja után a választásnál Debreczen nem választotta meg Tisza miniszterelnököt képviselőjévé: 1878. évi augusztus 10-én Seps-Szent-György város kiáltotta ki egyhangulag és másnap még Sárospatakon és Fiumében választottak meg.

A sepsi-szentgyörgyi mandátumot augusztus 25-én adta át egy küldöttség Tisza Kálmánnak, a ki ekkor kijelentette, hogy ezt fogadja el, mint a három között az első.

A következő évben Tisza Kálmán személyesen is ellátogatott Seps-Szent-Györgyre választói közé, a midőn rövid időn a közfigyelem a kis székely város felé volt irányítva, mivel Tisza akkori nyilatkozatát nemcsak az országban, de a külföldön is tesztelt érdeklődéssel várták.

Innen hódította el a következő ciklusban Tiszát Nagyvárad, melynek képviselője maradt a múlt évi választásokig.

Ekkor Várad elpártolva Tiszától, ismét egy erdélyrészi város: Abrudbánya ajánlotta föl ján. elején egyhangulag mandátumát a nagy államferfiúnak.

Tisza meleg köszönettel fogadta Abrudbánya lelkesen nyilvánult bizalmát, de a képviselőházban már nem jelenhetett meg többé.

Jókai Mór cikke.

A Budapesti Napló legújabb számában Jókai Mór »Nehéz esztendő» cizimel a következő vi-szaemlékezést írja Tisza Kálmán haláláról:

Midőn én legelőször megismertem, szép, dőlczeg iju volt, hosszukás, oval-arczu, görög metszésű pr. állal, a minek férfias jeleget emelte a sűrű, fekete szemöldök, szelidítette az ábrándos, mélylüzü kék szem. Akkor is olyan komoly volt, mint mindig. Azt, hogy valakire mosolyogjon, nagyon meg kellett érdemelni.

Már akkor is, az ötvenes évek elején, egyik vezetője volt az ifju Magyarországnak. Az öregek vagy szétszűllöttek a nagy világba, vagy visszahúzódtak falvaik kis világába, vagy ott ültek a legkisebb világban, a minek neve »börtön«. Ez az igazi mikrokozmosz. A fiatal Magyarországnak volt a jelen tér: és ez nem volt az »arany fiatalság«, ez az »aczel fiatalság« volt, a mely föladataul tűzte ki, hogy a mit apái elejtettek, Magyarország szabadságát újra fölemelje: »vestigia non terrebant!«

Eleinte nem volt más tér a küzdelemre, mint a társadalom. Ennek a gyümölcssei lettek a politikai párbajok, osztrák lőtisztek és magyar gavalérok között. Egy ily hármes párbaj hőseként szerepelt Tisza Kálmán, ki abban nehéz sebet is kapott. (A második volt Szapáry Gyula, a harmadik Beniczky Ferencz, ez halálra sebesítette az ellenfelet.)

Azután következtek azok az évek, a miknek nem írjuk meg a történetét. A magyar nemzet törvényhozása kimondta, hogy »látványt vet a multakra«; az 1850 től 1860 ig terjedő korszaknak nincs historiografusa.

Csupán egy levelére hívkozom a magyar emigráció egyik legkitűnőbb vezérének, br. Jósika Miklósnak, ki abban panasolja, hogy a nemzet

azon küzdelmet, a mit igaznak lentartásáért az emigráció folytat, nem méltányolja, csupán egy ember érti és segíti e nehéz feladatot — Tisza Kálmán.

Legelőször negyvenegynéhány évvel ezelőtt láttuk őt megjelenni a politikai küzdőterén.

Az abszolút kormány minden szabadságot elvett az országtól; még az utolsó volt hátra, a választás szabadság. Megtámadta hírhedt pátensével a protestáns autonómiát. Ezen tört meg a hatalma. Az egész ország, maga a hatalmas katolikus klérus is, a protestáns önkormányzat védelmére egyesült s a merész ellenállás egyik vezetőjeül láttuk előtámadni az akkor 30 éves Tisza Kálmánt.

Következett rá még ez évben az októberi diploma kibocsátása, mely Magyarországon az idegenek kormányzatát megszüntetné, a sajtót teliszabadítaná, az országgyűlést egybebhívta, de a 48-iki parlamenti kormányzatot nem állítá helyre. A következő évi országgyűlésen már Tisza Kálmán, mint a magyar ellenzék vezére szerepel. És ez nehéz szerep volt.

Kormány nem volt, magyar miniszterium nem lelt kinevezve és így kormánypárt sem lehetett. De volt egy nagy part, mely kiegyezést kívánt a dinasztia és a nemzet között.

Ezzel szemben állt az ellen egyenlő számarányú tábora, melyben együtt voltak a szabadságharc veteránjai, a kinszenvedett politikai mártirok, a forradalom minden tényezői.

Itt kezdődött el Tisza Kálmánnak az a nehéz feladata, melyet huszonöt éven át híven és következetesen vitt keresztül; megtartani a magyar nemzetet az alkotmányos jogaihoz való szilárd ragaszkodásban, de visszatartani a szélsőségekbe töré-től.

Mind az egyikre, mind a másikra sokszor kínálkozott az alkalom. Egyfelől az osztrák kormány kiehezletési politikája, másfelől Ausztria elszigeteltsége, balvégzetes háborúi erősen izgaták a nemzeti közvéleményt: Tisza Kálmán erős keze tartá, hogy se jobbra, se balra ne dőljön. Ekkor alapította több barátjával együtt a magyar ellenzék egyetlen közlönyét, a Hon napilapot. Mikor az alapító kilencz tag névsora megjelent a program alatt, a kormánykörökben azt mondták: ime tehát ez a titkos kormány névjegyzéke. És igazuk volt.

Ennek a feladata volt megőrizni a nemzetet a fejtelen harc abbahagyásától: akár kapituláció, akár fejtelen harc megkezdése által. A fejével játszott mindenki és nem vonult felre.

Tettejét érvényesíté, az alkotmányos térről leszorítva, a társadalmi, irodalmi, főleg a nemzetgazdasági téren: jól tudva azt, hogy a szabadságnak legjobb alapja a népműveltség és a közjólet.

TÁVIRATOK

Erzsébet-szobor Genfben.

Budapest, márcz. 25. Genfből távirják, hogy királyunk megvásárolt Territetben egy telket, melyen még ezen a nyáron fölállíttatja Erzsébet királyné szobrát.

Tisza Kálmán.

Budapest, márcz. 25. Tisza Kálmán ravatalához ma délelőtt 10 órától 11 óráig bocsátották be a közönséget, mely szakadatlan sűrű csoportokban vonult el a korszor-erdővel borított ravatal előtt.

A Degenfeld-palota környékén nagyobb rendőr-csapat tartja fenn a rendet a tolongó tömeg között.

Számos vidéki küldöttség érkezett a fővárosba, koszorukat hozva Tisza ravatalára.

A részvét-táviratok még mindig tömegesen érkeznek az ország különböző helyeiről és a külföldről.

Véglegesen elhatározták, hogy a gyászszertartás alatt a képviselőház és a szabadelvűpárt részéről beszéd nem lesz, mivel az özvegy azt óhajtja, hogy a szertartás ne vegyen sok időt igénybe. A szertartást végző püspökön kívül hír szerint csupán *Bartók György* erdélyi püspök beszél.

Délben a rendőrség elzárta a Degenfeld-palota körül a Sándor-utczát és megszüntette a közlekedést.

Megerősítik a hírt, hogy *Széll Kálmán* miniszterelnök egészségi okokból nem kísérheti Tisza koporsóját Gesztre. Ugyanis a miniszterelnök tegnap ismét kisebb operációnak kellett hogy alávesse magát és az orvosi tanácsra mondott le az utazásról.

Tisza Kálmán koporsóját ma este egész csöndben viszik ki a központi pályaudvarra és onnan Békés-Csabán át Gesztre.

A közös miniszteriumok képviselőletében *Kállay Béni* közös pénzügyminiszter vesz részt Tisza Kálmán temetésén.

Németország részvéte.

Berlin, márcz. 24. A *Nordd. Allg. Zeitung* ezt írja *Tisza Kálmán* elhunytáról: Tisza Kálmán halálának hírére igaz részvéttel fogadták politikai köreink. Azok az érdemek, a melyeket Tisza *Ausztria-Magyarország* és *Németország* szövetségi viszonyának ápolása körül szerzett, felejthetetlenek fognak maradni, a minthogy készséges elismeréssel találkoztak a múltban is. Históriai elismerése ezeknek az érdemeknek volt az, hogy a császár 1888-ban bécsi látogatása alkalmával Tisza Kálmánt, Magyarország akkori miniszterelnökét, külön kihallgatáson fogadta és személyesen átadta neki a fekete-sasrend jelvényeit. Őszinte érzéssel csatlakozunk e kiváló államférfi elhunytakor magyar szövetségstársaink nemzeti gyászához.

A Kossuth-siremlék pályanyertese.

Budapest, márcz. 25. A Kossuth-mauzoleum bíráló-bizottsága, melynek fele művészekből, tele fővárosi hivatalnokokból áll, tegnap este tartotta döntő ülését. A pályaművek fölött szavazásra kerülven a dolog, a jury hat szavazattal őt ellenében a »Mekka« jellegű pályaműnek ítélte oda a díjat. A bizottság művész-tagjai ellene, a hivatalnoki tagok mellette szavaztak.

Lechner Ödön és *Zala György* a bizottság művésztagjai nevében tiltakoztak a döntés ellen, mely szerintük minden művészi szempont ellen van s kijelentették, hogy jury-tagságukról azonnal lemondanak és a munkában többé nem vesznek részt. E kijelentéssel e-hagyták a termet. A művészek azt állítják, hogy a jutalomra ítélt mű az összes pályázatok között a leggyöngébb.

Megőrült postatiszt.

Budapest, márcz. 24. *Endrődi Géza* posta-és táviró ellenőr ma délelőtt hirtelen megőrült. Dühöngeni kezdett s éles késsel kezében *Horánszky* és *Darányi* miniszterekhez akart bejutni. A szerencsétlen embert nehezen sikerült megfékezni és a Lipót-mezei örültek házába szállítani.

A pétervári ut költségei.

Páris, márcz. 24. A kamarában *Delcassé* külügyminiszter törvényjavaslatot nyújtott be, a melyben a kormány 500.000 franknyi hitelt kér az elnök pétervári látogatásának költségeire. A

miniszter utalt *Miklós* ezárnak az elnökhöz intézett levelére, a melyben kéri az elnököt, hogy személyesen győződjék meg az orosz népnek Franciaország iránt táplált érzelmeiről és a francia-orosz szövetség egyre növekvő bensőségéről. (Tetszés.) A költségeket a kamara vita nélkül 469 szavazattal 32 ellenében megszavazta.

Kolera.

Berlin, márcz. 24. A Wolff-ügynökség azt jelenti Manilából, hogy ott a kolera fellépését konstatálták. Eddig 15 haláleset fordult elő.

HIREK.

Kolozsvár, márcz. 25.

— **Olvasóinkhoz!** Előfizetést nyitunk a „Magyar Polgár“ XXV-ik évfolyamának második negyedére. A közönség meggyőződést szerezhetett arról, hogy lelkiismeretesen törekszünk betartani a programot, melyet az év elején adtunk. Jövőre is megtesszük a tőlünk telhetőt, hogy a „Magyar Polgár“ mentől méltóbbnak bizonyuljon az erdélyrészi közönség támogatására.

Előfizetési árak:

Egész évre	28 K.
Félévre	14 K.
Negyed évre	7 K.
Újra-hónapra	2 K. 40 f.

— **A miniszterelnök utja.** *Széll Kálmán* miniszterelnök bécsi utja erről a hétről elmarad. Oka ennek első sorban *Tisza Kálmán* halála és ezenkívül az a körülmény is, hogy időközben *Krieghammer* báró közös hadügyminiszter megbetegedett. *Széll Kálmán* miniszterelnök azonban közvetlenül a husvétli ünnepek után Bécsbe utazik és pedig husvét második napján, hétfőn, miután kedden már megkezdődnek azok a tárgyalások, a melyek a miniszterelnök bécsi utazását szükségessé teszik.

— **A székely körvasut ügye.** Emelítést tettünk már arról a küldöttségről, mely a székely körvasutak kiépítése tárgyában a kereskedelmi kormányhoz terjedelmes memorandumot vitt fel. Vasárnap reggel érkezett meg a 100 tagu küldöttség *Kemény Kálmán* br. v. b. t. t. vezetése alatt Budapestre.

Tíz óra után pár percczel gyülekezett össze a küldöttség a kereskedelemügyi miniszterium nagy fogadó terében, hol csakhamar megjelent *Horánszky* Nándor miniszter is, kit belépésekor zajos eljenzéssel üdvözöltek. Az eljenzés elmulta után *Kemény Kálmán* báró lépett elő, hogy elmondja a küldöttség kérelmet s következő beszédet intézte a miniszterhez:

Nagyméltóságú miniszter ur! Kegyelemes uram!

A székely társaságok megbízásából jött ez a küldöttség Nagyméltóságod elé, hogy ki-lejezést adjon annak az óhajtnak, mely az egész székelyföldet áthatja s felhívja Nagyméltóságod figyelmét a székelyföld egyik legnagyobb jelentőségű kérdésére: a székely körvasut kérdésére. E va-ut kiépítésétől függ a székelyföld anyagi és gazdasági boldogulása. A székely társaságok és az ő révükön az egész székely társadalom már hosszú évek óta sürgeti e vasut kiépítését, mely azonban oly régóta késik, a mi a székelyföldet pedig ugyyszólván teljesen kizárja a nemzetközi forgalomból. Földje, termékei, ritka természeti

kincsei kihasználatlanul hevernek. Kihaszna-
latlanok a gyógyviz források és fürdőtelepek, a
szárhegyi híres márványbányák, a szovátai só-
telepek, melyeknek kincse minden idegen ország
belivel vetekedik Nagy társadalmi és közgazda-
sági hatása lenne e vasut kiépítésének és mi, a
székely-társaságok küldöttei, a székely társada-
lom megbízásából azért jöttünk nagyméltóságod
elő, hogy jóakaró támogatását kérjük a székely-
föld és jelen esetben a székely körvasut meg-
teremtése érdekében. (Élénk, hosszantartó el-
jenzés.)

Az éljenzés elhangozta után *Kemény Kálmán*
báro átadta a miniszternek a küldöttség emlék-
iratát, mire *Horváthy Nándor* miniszter a kö-
vetkező beszédet mondotta:

Tisztelt küldöttség!

Melegen köszönöm szives üdvözlésüket, mely-
lyel főkértek. Az ügy iránt, melyet ő Excel-
lenciája a székely társaságok küldöttségének
szónoka előadott, komolyan érdeklődöm én is,
de az egész kormány is. Ez a székely vasutak
kérdése. Biztosítom önöket, hogy a székely vas-
utak kérdésében nemcsak a törvény köt, de a
kormány már hosszú idő óta élénk figyelemmel
kíséri azt a nagy és erős küzdelmet, melyet a
székelység folytat s annak támogatását az
egész vonalon kötelességének tartja, természetesen
első sorban a székely vasutak kiépítésével. Biztosít-
hatom önöket, hogy a kormány érzi a székely
nemzet iránti nagy kötelességeit, tudatában van
annak, hogy mire számíthat a székelyföld részé-
ről, méltatja a székely társaságok némes, hazafias
munkáját és ha én most jelen helyzetemben, mikor
a kérdés felől még nem vagyok minden oldalról
tájékozva, nem is teszek nagy, esetleg bevalthatatlan
ígéreteket, de annyit mégis tudathatok önök-
kel, hogy a székely társaságok által célzott szé-
kely körvasut építése már az idén, már ez év-
ben meg lesz kezdve. (Lelkes, hosszantartó el-
jenzés.) Ismétlem uraim, hogy a kormány még
érdeklődéssel viseltetik a székelyföld helyzete, a
székely-társaságok munkája iránt és bár most
még a részletekbe bele nem bocsátkozhatom a
kérdés teljes ismerete nélkül, biztosítom újólág önök-
ket arról, hogy a székely körvasut kiépítése még ez
évben kezdetét veszi. (Lelkes, hosszantartó el-
jenzés.) Áldja meg az Isten önöket és munkájukat
s tartsanak meg továbbra is szives barátságuk-
ban. (Hosszantartó, lelkes éljenzés.)

— **Önkéntesek vizsgálja.** A kolozsvári
önkéntesek negyedik hónapja tanulják im-
már az iskolában a katonai tudományt. A ka-
tonai parancsnokság e héten bezárja a cs. és
kir. 51. gyalogezredbeli önkéntesek iskoláját és
az önkénteseket a csapathoz vezénylik szolgálata-
tételre. Az iskolák bezárása után mindazon ön-
kéntesek, kik a katonai tudományok elsajátítása
körüli kintek, megkapják a káplári csillagokat.
Igy az önkéntesek már mint altisztek kerülnek
a századokhoz, a hol a szakasz, század, zászló-
alj, ezred, dandár, hadosztály és hadtestben való
viselkedésre oktatják ki őket mindaddig, a míg
elérkezik az őszi nagygyakorlat és azzal együtt
a leszerelés napja.

— **A székelyföldi tagosítások.** Az
igazságügyminiszteriumban e hónap 22-ikén az
igazságügyminiszter kezdeményezésére bizalmas
értekezlet volt a székelyföldi arányosítások és ta-
gosítások terén fölmerült panaszok orvoslása tár-
tyában. Ez értekezletre, a melyen *Mohay Sándor*
államtitkár elnökelt, valamennyi székelyföldi
képviselő hivatalos volt, a kik a meghívásnak
szép számban eleget is tettek. Beható eszmé-
cseré után abban állapodott meg az értekezlet hogy
mindazokat a bajokat, a melyeknek orvoslása az
anyag, vagy alaki jog módosítását követeli, a
nyár folyamán tartandó székely kongresszuson
fogja beható tanácskozás és javaslatétel tárgyává
tenni és óhajtásait konkrét alakban az igazság-
ügyi kormány elé terjeszteni, a netalán szükség-
es törvényhozási, vagy rendeleti intézkedéseknél
való felhasználás végett. Addig is a székely kép-
viselők *Bedő Albert*, *Györffy Gyula* és *Sebes Dé-
nes* képviselőket jelölték ki, mint olyanokat, a

kik az igazságügyi kormánnyal e kérdésekre nézve
az általános érintkezést közvetítsek.

— **Esküdtszéki tárgyalások.** Április
hóban — mint már többször említettük — a ko-
lozsvári törvényszek mint esküdtszéki bíróság, rend-
kívüli ülésszakot tart. E ciklus április 7-ikén
vagy 8-ikán veszi kezdetét. 8-án kerül tárgyalás
alá *Novacovics György* volt kolozsvári egyetemi
hallgatónak a Tribunában elkövetett állam el-
leni igazgatása; 9-én *Szász Ödön* hírlapírónak a
kolozsvári városi tanács két tagja ellen elkö-
vetett nyilvános becsületsértési ügye, melyben a
véd képviselét az ügyészség vette át; 10-én
Hédervári Lehel dr., az Újság volt szerkesztő-
jének sajtó útján elkövetett rágalmozási ügye
s 12-én *Opra János* gyujtogatási bűnügye kerül
ítélkezés alá.

— **As Unio-utcai rablógyilkosok ügyét április
10-én kezdi tárgyalni az esküdtszéki bíróság.** A tö-
tárgyalás előreláthatólag 3—4 napig fog tartani
s abban a vádat dr. *Csikés Károly* kir. ügyész,
a kolozsvári ügyészség vezetője fogja képviselni.
A védőkben némi változás állott be, *Franku
Ámos* helyett, a ki akadályozva van védői tiszte
teljesítésében, a kolozsvári ügyvédi kamara *Váradi
Aurel* dr.-t bizta meg *Friedrich Ferencz*nek ve-
delmével.

— **Marosvásárhely színháza.** A szin-
partoló egyesület — mint Marosvásárhelyről je-
lentik — elhatározta, hogy a pályázatao első
díjat nyert *Komor Marczel* budapesti műpítés-
szel a színházépítést még a tavasszal megke-
zdi, hogy az eddigi poros és egészségtelen helyi-
ségtől a közönség minél előbb megszabaduljon

— **Esküvő.** Fényes esküvő folyt le ma
délelőtti Kolozsvárt. Dr. *Schreiber Miklós* föld-
birtokos, a kolozsvári társaskörök egyik kedvelt
tagja, kötött házasságot *Fischer Margittal*, dr.
Fischer Lajos ügyvéd és neje *Weiss Berta* há-
jos és kedves leányával. Tanúk voltak a meny-
asszony részéről dr. *Kiss Mór* egyetemi tanár, a
völegény részéről dr. *Pálmai Lajos* aradi ügy-
véd. A polgári házasságkötés után dr. *Eisler
Mátyás* izr. főrabbi szép beszéd kíséretében meg-
áldotta az új párt, mely délben elutazott Kolozs-
várról Szolnokra, a völegény lakóhelyére

— **A háromszéki tanítók és a ta-
nitógyülések.** Érdekes gyűlést tartott a há-
romszéki tanítótestület központi választmányja,
a melyen a rendes elintezni való ügyek mellett
tárgyalták a tanitógyüléseket szabályozó új mi-
nisteri rendeletet is. Ez a rendelet ugyanis azt
kívánja, hogy ezután a megyei hivatalos tanító-
testületek nagy közgyűlést csak két évenként s
járasköri gyűléseket évenként tarthassanak. A há-
romszéki tanítók eddig minden évben tartottak
közgyűlést, járasköri gyűlésre pedig kétszer jöt-
tek össze, ezért *Sipos Samu* és *Nagy Károly*
javasolta, hogy e rendelet visszavonása, vagy
módosítása érdekében irjanak fel a miniszterhez.
A lelkes hangulatban belejezett gyűlés után M.
Székely János elnök vezetése alatt *Pótsa József*
főispánnál, mint a háromszéki tanítók örökös
tisztelt elnökénél tisztelegtek. Az üdvözlő
beszédre a főispán meghatottan válaszolt s fel-
említette, hogy a székely kérdés megoldásában
részük lesz a székely tanítóknak is, hisz a jövő
nemzedék szíve az ő kezükben van.

— **Gazdasági ismétlő iskola záró-
vizsgálata.** A Szentgyörgyi Lajos népiskolai
igazgató vezetése alatt levő gazdasági ismétlő-
iskolák fiú- és leány növendékei téli tanfolyam záró-
vizsgálata folyó márcz. hó 26-án, szerdán d. u.
5 órakor tartatik a Magyar utcai ev. ref. nép-
iskola helyiségében.

— **Az erkölcsrontó levelező-lapok
ellen.** A pénzügyminiszter meghagyta valamennyi
pénzügyigazgatóságnak, hogy a kerületükben levő
dohányárusokat a legezigorubbán utasítsák, hogy
erkölcsrontó, szeméremsertő képes levelező-lapok ki-
tételétől, árusításától és terjesztésétől, a tőzsde-
elvonásának terhe alatt, tartózkodjanak; egyben
meghagyta, hogy azokat a dohányárusokat, a ki-
ket ilyen képes-levelező-lapok közvetítése miatt akár
bírói, akár közigazgatási uton jogérvényesen elma-

rasztaltak, a dohány árusításától azonnal mozdít-
sák el.

— **Megőrült aljárásbíró.** Rémes je-
lenet folyt le tegnap délelőtti a fővárosban. Dr.
Ferenczffy István a járásbíró birtelen megőrült
és kitört rajta a dühöngés. Lakásán összetört,
zuzott mindent és revolverrel a kezében lelő-
véssel fenyegetett mindenkit, a ki megközelíti. A
házbeliék értesítették a tisztí orvost, dr. *Janovics
Sándort*, a ki hamarosan felkereste a megőrült
aljárásbíró. *Ferenczffy* azonban a revolvért Ja-
novicsra szegezve, elsütötte és nyomban utána
a revolverben még volt három golyót is kilőtte.
Szerencsére egy lövés sem talált. Ekkor azután
az örült rávetette magát a tisztí orvosra és a
revolverrel fején súlyos sebet ejtett. A legválsá-
gosabb perczben érkeztek a rendőrök. Az örült-
tel ezek is alig bírtak, a ki egy beretvéval *Hujber
Ernö* rendőrt megvágta. Vegre, hos-zas küzdelem
után, sikerült lefogni és leszállítani a lóptözzei
téholydába.

Dr. *Ferenczffy István* már régóta idegbajos
volt, úgy, hogy épen ez okból mintegy négy éve
nyugdíjaztatta magát. Azt azonban, hogy súlyos
agybaja is van, még kezelő-orvosa sem sejtette.
Egy időben sürün járt a Vigszinházba, hova
erős vonzalom kötötte őt, melyet a színház
egyik elsőrangú nőtagja iránt érzett. Az illető
színész nő viszonzni is látszott *Ferenczffy* érzel-
meit, később azonban elfordult tőle s szívvel
mást boldogított. Ez alkalommal eről *Ferenczffy*
kétségtelen bizonyítékot szerzett s ez ropant
lesújtólag hatott reá, mivel lelkének egész heve-
vel szerette a színésznőt. Buskomorra lett s ez-
zel fokozódott idegbaja, míg végre tegnap kitört
rajta az örület. *Ferenczffy* budapesti születésű
s édes apjának a vizivárosban van régi és jó-
hírnevű ügyvédi irodája.

Művészet.

* **Szentgyörgyi István vendégszereplése.** *Szent-
györgyi István*, a kolozsvári színház jeles művésze,
kinek tipikus alkotásai népszínházi vendégsze-
replése alkalmával a fővárosi közönség körében
is rendkívül meleg fogadtatásra és általános mel-
tánylásra találtak, a jövő héten ismét vendég-
szerepelni fog a fővárosban. *Janovics Jenő* dr.
a szegedi színház igazgatója ugyanis új társula-
tával a budai Várszínházban kezdi meg előadá-
sait husvét vasárnapján. *Janovics* dr. meghívta
Szentgyörgyi Istvánt három estére terjedő vendég-
szereplésre. A művész elfogadta a meghívást és
április 5-én, 6-án és 7-én tel fog lépni a Vár-
színházban. Az első este a *Czigány*, másodikon
a *Csikós* czimszerepeit s végül a *Pillangó-csata*
Winkelmann-ját játsza el a fővárosi közönségnek.

* **A távozó énekes primadonnák közül *Perényi
Margit* már csütörtökön búcsúzik a — *Nebánt-
virág* czimszerepében, míg *Z. Bárdi Gabi* még
négyeszer fog játszani. Ünnepe első napján d. u.
Teréz kapitány t, ünnepe másodnapján d. u. *A
tót leány* t, ugyanakkor este Évát *Ádám és Éva*
ban és április 1-én kedden búcsúzóul a *Lilit*.**

* **László Irén** holnap Clairt játsza a Vas-
gyáros-ban. *Palotai Piroška*, *Laczko Aranka*,
H. Novák Irén, *Gál Janka*, *Szakács, Tompa*,
Szentgyörgyi, *Papp* játszák a darab főszerepeit.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerdán, márcz. 26-án.

Bérllet 165. sz.

László Irén föllépte

A VASGYÁROS.

Színmű 4 felv. Irta: Ohnet György. Fordította: Fái J. B.

Kezdet 7 órakor, vége 10 előtt.

Színházi játékrend.

Csütörtök:	Nebánt-virág.	(b. 166. sz.)
Péntek:	} Nincs előadás.	
Szombat:		
Vasárnap:	D. u.: Teréz kapitány.	
	Este: Árendás zsidó.	(b. 167. sz.)
Hétfő:	D. u.: A tót leány.	
	Este: Ádám és Éva.	(b. 168. sz.)